

Tisková zpráva, Brno, 17. června 2024

První celoevropská databáze dokládá úbytek rozmanitosti rostlinných druhů. Projekt řídí vědci z Masarykovy univerzity

Rozmanitost rostlin v evropských lesích, mokřadech a na loukách rychle mizí. Tento dlouhodobý trend nyní potvrzují i reprezentativní data. Botanici z brněnské Masarykovy univerzity, ve spolupráci s více než 250 vědci z většiny evropských zemí, shromáždili dosud nejrozsáhlejší soubor dat, který umožňuje spolehlivě hodnotit změny flóry, vegetace a přírodních biotopů napříč evropským kontinentem.

Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) požádala před časem odborníky z Masarykovy univerzity, aby připravili celoevropskou analýzu změn diverzity rostlin a kvality přírodních biotopů. „Zjistili jsme ale, že to nelze udělat kvůli nedostatku dat. Oslovili jsme proto stovky botaniků a rostlinných ekologů z celé Evropy s žádostí o poskytnutí dat do databáze, kterou jsme nazvali ReSurveyEurope,“ vzpomíná vedoucí projektu Milan Chytrý z Ústavu botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity. V roce 2020 pak zahájili ve spolupráci s kolegy z univerzit a výzkumných ústavů ve Vídni, německém Halle a nizozemském Wageningenu rozsáhlý sběr všech dostupných údajů o výzkumech rostlinné diverzity opakovaných na stejném místě v různých časech.

Během čtyř let se podařilo do databáze zadat údaje z více než 85 tisíc lokalit. Na některých z nich byl pořízen úplný seznam rostlinných druhů dvakrát s odstupem několika let, na jiných byly záznamy prováděny vícekrát. „Databáze tak dnes celkem obsahuje více než 450 tisíc opakovaných podrobných záznamů rostlinné diverzity a je největší svého druhu na světě. Nejstarší záznam v databázi je z roku 1911 a pochází ze švýcarských Alp,“ popisuje manažerka databáze Ilona Knollová z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity. Projekt evropské databáze se setkal s obrovským ohlasem napříč Evropou a kolegové posílali soubory dat z mnoha různých biotopů a zemí. „Data však přicházela v nejrůznějších formátech, museli jsme proto vyvinout velké úsilí, abychom je standardizovali,“ přibližuje komplikace při zpracování dat do databáze Knollová.

Získané údaje ukazují velké změny například v evropském vnitrozemí – včetně České republiky. „Středoevropské i české biotopy se v čase výrazně mění a většinou bohužel k horšímu,“ podotýká Chytrý. Data ukazují, že nížinné lesy jsou dnes hustší a stinnější než dřív, a proto z jejich podrostu mizí světlomilné druhy rostlin. Různé mokřady a rašeliniště byly odvodněny nebo vyschly a ztratily svoje specializované druhy. Na mnoha loukách a pastvinách bylo ukončeno hospodaření, což vedlo k jejich zarůstání vysokými travami a křovinami. „Obecně z krajiny mizí specializované druhy vázané jen na určité biotopy, a naopak se šíří několik málo druhů schopných růst v mnoha různých biotopech. Mizí rozdíly, zvětšuje se jednotvárnost,“ shrnuje Chytrý.

Kontakt:

Leoš Verner, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, M: +420 771 230 942, E: verner@sci.muni.cz

Jedny z největších negativních změn, které databáze zdokumentovala, postihly biotop přímořských dun. Ty podrobně zkoumala Marta Gaia Sperandii, italská botanička, která přišla do Brna na dvouletý výzkumný pobyt, aby zde mohla data z databáze ReSurveyEurope podrobně analyzovat. „Obrovské plochy písčných dun u evropských pobřeží zanikly kvůli stavbě hotelů a dalších rekreačních zařízení,“ popisuje Sperandii. „I ty duny, které se zachovaly, se však rychle mění. Šíří se na nich invazní rostlinné druhy z celého světa, jako jsou například jihoafrické kosmatcovníky. Tyto sukulenty se začaly v jižní Evropě pěstovat jako okrasné rostliny, ale často se rozšíří na duny, které zarostou a úplně změní společenstvo původních druhů,“ dodává výzkumnice.

Přestože údaje z databáze ukazují převážně negativní trendy, její tvůrci jsou přesvědčeni, že detailní poznání probíhajících změn je klíčem k tomu, abychom je mohli v blízké budoucnosti zastavit.